

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

SAYGI / TÜRKİYE DAVASI

(Başvuru no. 37715/11)

KARAR

STRAZBURG

27 Ocak 2015

İşbu karar, Sözleşme'nin 44. maddesinin 2. fıkrasında öngörülen koşullar çerçevesinde kesinleşecektir. Bazı şekli değişikliklere tabi tutulabilir.

Saygı/Türkiye davasında,

Başkan

András Sajó,

Yargıçlar

Işıl Karakaş,

Nebojša Vučinić,

Helen Keller,

Egidijus Kūris,

Robert Spano,

Jon Fridrik Kjølbro,

ve *Bölüm Yazı İşleri Müdürü* Stanley Naismith'in katılımıyla Daire halinde toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Bölüm), 6 Ocak 2015 tarihinde gerçekleştirilen kapalı müzakereler sonucunda, aynı tarihte kabul edilen aşağıdaki kararı vermiştir:

USUL

1. Davanın temelinde, Dursun Saygı ("başvuran") tarafından, İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme'nin ("Sözleşme") 34. maddesine uygun olarak, 17 Aralık 2010 tarihinde, Türkiye Cumhuriyeti aleyhine Mahkeme'ye yapılmış olan bir başvuru (no. 37715/11) bulunmaktadır.

2. Başvuran, Şanlıurfa'da görev yapmakta olan avukat Sedat Gözkıran tarafından temsil edilmiştir. Türk Hükümeti ("Hükümet") ise kendi görevlisi tarafından temsil edilmiştir.

3. Başvuran özellikle, ulusal makamların Sözleşme'nin 2. maddesine aykırı olarak, eşinin kaybolmasına yönelik etkin bir soruşturma gerçekleştirmediklerini iddia etmiştir.

4. Başvuru 23 Ekim 2012 tarihinde Hükümet'e tebliğ edilmiştir.

OLAYLAR

I. DAVANIN KOŞULLARI

5. Başvuran 1966 doğumlu olup Şanlıurfa'da ikamet etmektedir.

6. Taraflarca bildirildiği şekliyle ve sunulan belgelerden görüldüğü kadarıyla davanın olayları aşağıdaki gibi özetlenebilir.

A. 2005 ve 2006 yılları arasında gerçekleştirilen soruşturma

7. Başvuranın kayınvalidesi olan Aişe Saygı, 4 Mart 2005 tarihinde Suruç Cumhuriyet Savcısı D.K.'ye bir dilekçe yazmış ve 3 Haziran 1994'te oğlu Mustafa Saygı'nın (başvuranın eşi) motosikletiyle evine geldiği sırada Yoğurtçu köyü yakınlarındaki bir kamu binasında geçici üs kurmuş olan askerler tarafından durdurulduğu ve yakalandığı konusunda bilgilendirmiştir. Aişe Saygı, söz konusu motosikletin "Rus yapımı ve kırmızı olduğunu ve bir sepeti bulunduğunu" ifade etmiştir. Ayrıca savcıya, o tarihten beri oğlundan hiçbir haber alınamadığını ve kaybolma olayından altı gün sonra yetkililere yönelttiği şikâyetine cevap gelmediğini söylemiştir. Oğlunun yakalanmasına tanık olduğunu iddia ettiği iki köylünün ismini savcıya vermiş ve oğlunun bulunması için soruşturma gerçekleştirilmesini talep etmiştir.

8. Suruç Cumhuriyet Savcısı D.K. aynı gün, yukarıda bahsedilen dilekçesiyle ilgili olarak Aişe Saygı'nın ifadesini almıştır. Aişe Saygı, yukarıda detaylı bir şekilde belirtilen dilekçesinin içeriğinde yer alan bilgileri doğrulamış ve ailenin, olaya tanıklık eden köylüler tarafından olaydan iki gün sonra bu konu hakkında bilgilendirildiğini sözlerine eklemiştir. Bunun ardından büyük oğlu Mehmet Saygı, Yoğurtçu köyü yakınındaki askeri üsse gitmiş, buradaki yetkililer ise kardeşinin, Suruç'ta bulunan jandarma karakoluna transfer edildiğini söylemişlerdir. Mehmet

Saygı Suruç'taki jandarma karakoluna gittiğinde ise kendisine, erkek kardeşinin sorgusunun devam ettiği ve üç gün boyunca da devam edeceği söylenmiştir.

9. Mustafa Saygı'nın serbest bırakılmaması üzerine; Mehmet Saygı Suruç Cumhuriyet Savcılığı'na gitmiş ve savcıyı, erkek kardeşinin alıkonulması hakkında bilgilendirmiştir. Savcı askeri yetkililerle iletişime geçtiğinde ise; Mustafa Saygı'nın askerler tarafından tutulmadığı yanıtını almıştır. Ailenin, Mustafa Saygı'yı bulma girişimleri herhangi bir sonuç vermemiştir.

10. Suruç Cumhuriyet Savcısı D.K., Aişe Saygı'nın iddiaları hakkında detaylı bir soruşturma başlatmıştır. Savcı bu soruşturma sırasında, Aişe Saygı tarafından görgü tanığı olarak isimleri verilen iki köylünün ifadesini almış; ayrıca, kaybolma olayının gerçekleştiği sırada geçici askeri üste bulunan on dört askeri tespit ederek ifadelerini almıştır. Savcı ayrıca, kendisini Mustafa Saygı'yı bulmak için attıkları adımlar hakkında bilgilendiren aile üyelerinin de ifadelerini almıştır. Savcının iletişime geçtiği polis memurları ve askeri yetkililer, Mustafa Saygı'nın iddia edildiği şekilde alıkonulduğunu reddetmişlerdir.

11. Aişe Saygı tarafından isimleri verilen iki görgü tanığı Cumhuriyet Savcısına, 3 Haziran 1994 tarihinde, köylere gittikleri sırada, Yoğurtçu köyü yakınlarındaki geçici askeri üs dışında askerlerce durdurulduklarını anlatmışlardır. Görgü tanıklarına göre, askerler bu kişilerin kimlik belgelerini kontrol ederken, Mustafa Saygı da olay yerine gelmiş ve askerler tarafından durdurulmuştur. Kimlik belgelerinin kontrol edilmesinin ardından, köylülerin gitmelerine izin verilmiştir; ancak, Mustafa Saygı tutulmuştur. Sonrasında ise köylüler, Mustafa Saygı'nın ailesini olanlar hakkında bilgilendirmişlerdir.

12. Savcı tarafından şüpheli sıfatıyla ifadeleri alınan güvenlik kuvveti personelleri, olayların olduğu sırada, Yoğurtçu köyü dışındaki boş bir kamu

binasının, geçici askeri üs olarak kullanıldığını doğrulamışlardır. Ancak askerler, başvuranın eşini alıkoyduklarını inkâr etmişlerdir.

13. Cumhuriyet Savcısının temasa geçtiği jandarma karargâhı, 11 Mayıs 2005 tarihli bir mektupta, Mustafa Saygı'nın PKK ile bağlantısı olduğunu gösteren herhangi bir bilgiye sahip olmadıklarını ifade etmiştir. Öte yandan Emniyet Müdürlüğü ise savcıyı, Mustafa Saygı'nın kaybolmadan önce PKK için kurye olarak çalıştığına yönelik ifadeler bulunduğu hususunda bilgilendirmiştir.

14. Suruç Cumhuriyet Savcısı D.K., soruşturma sonunda, 13 Temmuz 2006 tarihli kararında, Mustafa Saygı'nın Yoğurtçu köyü yakınlarındaki geçici askeri üste, askerler tarafından hukuka aykırı olarak alıkonulduğu sonucuna varmıştır. Savcı, Mustafa Saygı'nın alıkonulması sırasında görev başında olan askeri personelin inkârlarını dikkate almamış ve sivil köylülerin görgü tanığı olarak verdikleri ifadelerin tutarlılığının, askeri personelin inkârlarından daha baskın olduğu kanaatine varmıştır. Ancak, haksız alıkoyma için öngörülen zamanaşımı süresinin dolması nedeniyle, savcı, Mustafa Saygı'nın hukuka aykırı olarak alıkonulmasından dolayı askeri personeli sorumlu tutamayacağı sonucuna varmıştır. Savcı ayrıca, Mustafa Saygı'nın askerlerin elindeyken öldürüldüğünü ispatlayacak yeterli delil bulunmadığı kanısına varmıştır.

15. Başvuran, savcının bu kararına karşı, Siverek Ağır Ceza Mahkemesi önünde itirazda bulunmuş ve eşinin hukuka aykırı olarak alıkonulmasının ardından kendisinden haber alınmadığını beyan etmiştir. 1994 yılında söz konusu bölgede benzer şekilde, haksız alıkoyma olaylarının ortaya çıktığını ve kaybolan kişilerin yakınlarının, ordudan korkmaları nedeniyle, ilgili makamlara bu husustaki şikâyetlerini dile getiremediklerini ileri sürmüştür. Başvuran Ağır Ceza Mahkemesi'ni, PKK ile ilişkisi bulunduğu şüphelenilen eşinin, askerlerce "işkenceye" maruz bırakılmış olabileceği ihtimalini dikkate almaya davet etmiştir. Başvurana göre, işkence, zaman aşımı kuralının uygulanabilir olmadığı ve ceza gerektiren bir suç

olduğundan; savcının, zaman aşımı sebebiyle soruşturmayı sonlandırma kararı yanlıştır.

16. Başvuranın itirazı, Siverek Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 29 Kasım 2006 tarihinde reddedilmiştir.

B. 2009 ve 2010 yılları arasında gerçekleştirilen soruşturma

17. 11 Aralık 2009 tarihinde birkaç asker, Mustafa Saygı'nın ağabeyi Mehmet Saygı'yı Yoğurtçu köyü yakınlarındaki bir bölgeyi kazarken görmüşlerdir. Mehmet Saygı askerlere, bir rüya gördüğünü ve rüyasında kardeşi Mustafa'nın buraya gömüldüğünü söylemiştir.

18. Mehmet Saygı aynı gün, Suruç Cumhuriyet Savcısı M.A.'yı da durumdan haberdar etmiştir. Savcı, bahsedilen alana gitmiş ve buranın kazılmasını emretmiştir. Yapılan kazının ardından toplamda 30 kemik, kumaşlar, küçük bir balta ve kırmızı bir motosikletin kalıntıları bulunmuştur. Kemikler ve motosiklet parçalarıyla birlikte topraktan alınan örnekler, adli tıp incelemesi için jandarmalar tarafından alınmıştır.

19. Başvuran da aynı gün, savcı M.A. ile görüşmüş ve eşi Mustafa Saygı'nın kaybolmasından bahsetmiştir. Kazı sırasında bulunan kemiklerin, kırmızı motosikletiyle seyahat ederken kaybolan eşine ait olup olmadığının tespit edilmesini talep etmiştir.

20. Mustafa Saygı'nın ağabeyi Mehmet Saygı, Cumhuriyet Savcısı M.A.'ya; kazı sırasında bulunan nesnelere kardeşine ait olduğu konusunda şüphesi bulunmadığını söylemiştir. Söz konusu motosikleti ve Mustafa Saygı'ya ailesi tarafından verilen baltayı tanıdığını ifade etmiştir. Mehmet Saygı ayrıca savcıyı, kardeşini askerlerin elindeyken gördüklerini iddia eden tanıklar hakkında da bilgilendirmiştir.

21. Bölgede bulunan metal parçalarını inceleyen Jandarma Kriminal Laboratuvarında görevli uzmanlar, parçaların bir motosiklete ait olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ancak uzmanlar, çürüme sebebiyle motosikletin

türünü veya menşeyini belirleyememişlerdir. Yalnızca, motosikletin *Izh* (Rusya Izhevsk'te bulunan bir üretici firma) türü bir motosiklete benzediği kanısına varmışlardır. Motosikletin şasi numarası ve üzerinde bulunan Rusça harfler, uzman raporlarında belirtilmiştir.

22. Kemikler Adli Tıp Kurumu'nda incelenmiş ve hayvan kemiği oldukları tespit edilmiştir.

23. Kriminal Polis Laboratuvarı tarafından hazırlanan 1 Şubat 2010 tarihli bir rapora göre, motosiklet parçalarının üzerindeki toprak, zeminden alınan toprak örnekleriyle uyumuştur. Ancak, kemikler üzerindeki toprak, zeminden alınan toprak örnekleriyle uyumamıştır. Bu raporda, raporun sonuçları değerlendirilirken, şu hususun dikkate alınması gerektiği tavsiye edilmiştir. Uzmanlık araştırması, kemiklerden alınan toprak örneklerinin ve kazılan alandan alınan toprak örneklerinin aynı yerden gelip gelmediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilmemiştir. Bundan ziyade, amaç iki toprak örneğinin fiziksel ve kimyasal benzerlik taşıyıp taşımadığının belirlenmesidir.

24. 14 Ocak 2010 tarihinde polisler tarafından hazırlanan bir rapora göre, Mustafa Saygı'nın kaybolmasıyla ilgili olarak kendilerine yönelik bir ön başvuruda bulunulmamıştır. Jandarma tarafından hazırlanan benzer bir rapora göre, hiç kimse Mustafa Saygı adında bir kişinin kaybolduğuna dair bir beyanda bulunmamıştır ve olayların gerçekleştiği sırada, Yoğurtçu köyünde, geçici veya kalıcı bir jandarma karargâhı yoktur.

25. Suruç Cumhuriyet Savcısı M.A. 7 Nisan 2010 tarihinde, kemiklerin insan kemiği olmaması nedeniyle, soruşturmayı sonlandırmaya karar vermiştir. Motosiklet modelinin ve menşeyinin tespit edilemediğini ve motosiklete bağlı sepetin açığa çıkmadığını eklemiştir. Savcı kararında ayrıca, Mustafa Saygı'nın askerlerce yakalandığını veya olayın olduğu tarihte Yoğurtçu köyü yakınlarında geçici bir askeri üs bulunduğunu gösteren herhangi bir delil olmadığını ifade etmiştir.

26. Başvuran, Siverek Ağır Ceza Mahkemesi önünde, savcının kararına karşı itirazda bulunmuştur ve soruşturmanın tamamlanmadığını ileri sürmüştür. Özellikle, Cumhuriyet Savcısı M.A.'nın, önceki savcının 2006 yılında ulaştığı sonucu, diğer deyişle başvuranın eşinin askerler tarafından kanuna aykırı olarak alıkonulduğu hususunu dikkate almadığını ileri sürmüştür. Ayrıca kemiklerin savcı eşliğinde kazılarak çıkarıldığını ve savcı tarafından emanete alındığını beyan etmiştir. Bu nedenle başvurana göre, kemikler üzerindeki toprağın, zeminden alınan örneklerle uyuşmadığı dikkate alındığında; savcının, kemiklerin değiştirilmiş olabileceği ihtimalini dikkate alması gerekmektedir.

27. Başvuran dilekçesinde ayrıca Sözleşme'ye de atıfta bulunmuş ve eşinin kaybolmasından sorumlu kişilerin tespit edilmesi amacıyla soruşturmanın devam ettirilmesini talep etmiştir. "Devletin, eşinin yaşam hakkını koruyamadığı için Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi önünde yargılanmasının" önüne geçilmesi bakımından; etkin bir soruşturmanın gerekli olduğunu ileri sürmüştür.

28. Bu itiraz 7 Haziran 2010 tarihinde Siverek Ağır Ceza Mahkemesi tarafından reddedilmiştir. Bu kararda, başvuranın itirazında ileri sürdüğü hususlara değinilmemiştir. Ağır Ceza Mahkemesi'nin kararı 21 Haziran 2010 tarihinde başvurana tebliğ edilmiştir.

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

I. SÖZLEŞME'NİN 6 VE 13. MADDELERİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

29. Başvuran, Sözleşme'nin 6 ve 13. maddelerine dayanarak; 2009'da bulunan yeni kanıtlar ışığında, eşinin ölümüyle ilgili olarak etkin bir soruşturma yürütülmediğinden şikâyetçi olmuştur.

30. Mahkeme, söz konusu şikâyetlerin, Sözleşme'nin aşağıda belirtilen 2. maddesi açısından incelenmesi gerektiği kanısındadır:

“1. Herkesin yaşam hakkı yasayla korunur. Yasanın ölüm cezası ile cezalandırdığı bir suçtan dolayı hakkında mahkemece hükmedilen bu cezanın infaz edilmesi dışında, hiç kimsenin yaşamına kasten son verilemez.

2. Ölüm, aşağıdaki durumlardan birinde mutlak zorunlu olanı aşmayacak bir güç kullanımı sonucunda meydana gelmişse, bu maddenin ihlaline neden olmuş sayılmaz:

(a) Bir kimsenin yasa dışı şiddete karşı korunmasının sağlanması;

(b) Bir kimsenin usulüne uygun olarak yakalanmasını gerçekleştirme veya usulüne uygun olarak tutulu bulunan bir kişinin kaçmasını önleme;

(c) Ayaklanma veya isyanın yasaya uygun olarak bastırılması”.

31. Hükümet bu görüşe itiraz etmiştir.

A. Kabul edilebilirlik hakkında

32. Hükümet, başvurunun kabul edilebilirliğine ilişkin olarak herhangi bir itirazda bulunmamıştır. Mahkeme her durumda, başvurunun Sözleşme'nin 35 § 3 (a) maddesi anlamında açıkça dayanaktan yoksun olmadığını ve kabul edilemezliğe ilişkin bir husus bulunmadığını kaydetmektedir. Bu nedenle kabul edilebilir olduğu beyan edilmelidir.

B. Esas hakkında

1. Başvuranın beyanları

33. Başvuran, ulusal makamların 2009 yılındaki keşiflere ilişkin olarak etkin bir soruşturma yürütmediklerini, hatta bunun yerine eşinin ölümünden sorumlu kişileri koruduklarını ileri sürmüştür.

2. Hükümet'in beyanları

34. Hükümet başvuranın iddialarını reddetmiş ve 2009 yılındaki keşiflerle ilgili olarak yetkililer tarafından etkin bir soruşturma yürütüldüğünü beyan etmiştir. Bağımsız ve tarafsız bir Cumhuriyet Savcısı kazıya bizzat başkanlık etmiş ve aynı gün soruşturma başlatmıştır. Tanıkların ve müştekilerin ifadelerini almış, bilirkişi raporları talep etmiştir. Soruşturma, kazının gerçekleştiği 11 Aralık 2009 tarihinde başlamış ve başvuranın, savcının soruşturmanın durdurulması kararına yönelik itirazının 21 Haziran 2010 tarihinde Siverek Ağır Ceza Mahkemesi tarafından reddedilmesiyle sona ermiştir.

35. Söz konusu soruşturma, savcının soruşturmanın sonlandırılması kararına karşı itirazda bulunma hakkını kullanan başvurana açık bir şekilde yürütülmüştür. Soruşturmanın toplamda dört ay sürmesi, yetkililerin yeterli titizlikle ve hızla hareket ettiğinin kanıtıdır.

36. Soruşturmanın, yetkililerin delilleri ortaya çıkarması ve gerçekleri tespit etmesine olanak tanıyacak şekilde yürütülmesine karşın; kaybolma olayının ardından oldukça uzun bir zaman geçmesi sebebiyle, sınırlı sayıda delil bulunabilmiştir. Ulusal makamlar, sınırlı sayıdaki bu deliller temelinde karar vermek durumunda kalmışlardır. Bu nedenle savcının, delillerin toplanmasına ilişkin olarak gerekli tüm işlemleri gerçekleştirmesine rağmen; kaybolma olayının gerçekleştiği koşulların tespit edilmesi veya sorumluların belirlenmesi mümkün olmamıştır.

37. Hükümet, kazı sırasında yapılan keşiflerle ilgili olarak; kazı sonucu ortaya çıkarılan motosikletin başvuranın eşine ait olduğunun adli tıp incelemeleri sırasında tespit edilemediğini ileri sürmüştür.

38. Hükümet, kemikler üzerindeki toprağın ve kazı zemininden alınan toprak örneklerinin eşleşmediği bulgusunu açıklamak amacıyla; 1 Şubat 2010 tarihli bilirkişi raporuna atıfta bulunmuş ve bu adli tıp incelemesinin amacının, iki toprak örneğinin aynı yerden gelip gelmediğini tespit etmek

değil, fiziksel ve kimyasal benzerlik taşıyıp taşımadığını doğrulamak olduğunu beyan etmiştir.

39. Söz konusu kemiklerin insan kemiği olmadığını tespit edilmesine rağmen; iki toprak arasında farklılık bulunmasının nedeninin soruşturulmaması, soruşturmanın etkinliğine zarar verecek kadar ciddi boyutta değildir. Kemiklerin bazı bileşenlerinin toprakla karıştığı dikkate alındığında; zeminden alınan toprak örneklerinin ve kemiklerin üzerindeki toprak örneklerinin farklı olması normaldir. Zira, kemik bileşenlerinin, toprağın fiziksel ve kimyasal yapısını değiştirmiş olabileceği göz ardı edilemez.

40. Hükümet, 2005 ve 2006 yılları arasında yürütülen soruşturmaya ilgili olarak (bk. yukarıdaki 7-16. paragraflar); haksız alıkoymanın gerçekleşmiş olabileceğine ilişkin makul şüpheler bulunduğu kanaatine varmıştır. Ancak kanuna aykırı olarak hürriyetinden yoksun bırakma suçu için öngörülen süre sınırının dolması nedeniyle, bu şüphelerin ardına düşmek mümkün olmamıştır. Ayrıca, başvuranın eşinin gözaltında kötü muameleye maruz kaldığına veya öldürüldüğüne dair herhangi bir delil bulunamamıştır.

41. 2009 ve 2010 yılları arasındaki soruşturmayı yürüten savcının, önceki savcının 2005-2006 yıllarındaki soruşturma sırasında ulaştığı sonucu, diğer deyişle başvuranın eşinin askerlerce haksız olarak tutulduğu hususunu dikkate almadığını gösteren herhangi bir delil bulunmamaktadır. Yeni bulunan deliller, kaybolan kişinin askerlerce öldürüldüğünü kanıtlamamıştır. 2005-2006 soruşturmasında ortaya çıkan kaybolma olayıyla ilgili şüpheler, 2009-2010 yıllarında yürütülen soruşturmada da dikkate alınmıştır.

42. Yukarıdakiler ışığında, ulusal makamların yapabileceği herhangi bir şey bulunmamaktaydı. Ulusal makamlar, delillerin keşfedilmesi ve toplanmasına ilişkin olarak tüm makul önlemleri almış ve soruşturmayı tarafsız, bağımsız bir şekilde ve titizlikle yürütmüştür. Sözleşme'nin 2.

maddesinin gerektirdiği etkin soruşturma yürütme yükümlülüğü sonuç ile ilgili değil, araç ile ilgili bir yükümlülüktür. Yetkililer, faillerin tespit edilememesinden dolayı sorumlu tutulamaz.

3. Mahkeme'nin Değerlendirmesi

43. Mahkeme, başvuranın şikâyetinin yalnızca, ulusal makamların 2009 ve 2010 yılları arasında, başvuranın eşinin kaybolmasına yönelik olarak gerçekleştirdiği soruşturmanın etkin olmamasıyla ilgili olduğunu ve bu nedenle, etkin soruşturma yürütme hususundaki usuli yükümlülük bakımından incelenmesi gerektiğini gözlemlemektedir.

44. Mahkeme, Sözleşme'nin 2. maddesi kapsamındaki yaşam hakkının korunmasına ilişkin yükümlülüğün, Devletin Sözleşme'nin 1. maddesi kapsamındaki, "kendi egemenlik alanı içinde bulunan herkesin Sözleşme'de tanımlanan hak ve özgürlüklerden yararlanmasını sağlama" göreviyle birlikte değerlendirildiğinde; bir kimsenin güç kullanımı sonucu hayatını kaybetmesi durumunda, etkin bir resmi soruşturma yürütülmesini zımnen gerektirdiğini yinelemektedir (bk. *McCann ve Diğerleri / Birleşik Krallık*, 27 Eylül 1995, § 161, Seri A no. 324; *Kaya / Türkiye*, 19 Şubat 1998, § 105, *Karar ve Hüküm Derlemeleri* 1998-I). Bu bağlamda, Mahkeme, söz konusu yükümlülüğün, bir Devlet görevlisinin kişinin ölümüne sebebiyet verdiği durumlarla sınırlı olmadığını altını çizmektedir (bk. *Salman / Türkiye* [BD], no. 21986/93, § 105, AİHM 2000-VII).

45. Mahkeme ayrıca soruşturma yükümlülüğünün, "sonuçla değil, araçla ilgili bir yükümlülük" olduğunu hatırlatmaktadır. Bu bakımdan, her soruşturmada başarılı olunması veya müştekinin olaylara ilişkin beyanlarıyla bağdaşan bir sonuca varılması şart değildir. Ancak soruşturma, kural olarak, olayın gerçekleştiği koşulların belirlenmesini ve iddiaların doğru olduğunun kanıtlanması halinde, sorumluların tespit edilerek cezalandırılmasını sağlayacak nitelikte olmalıdır (bk. *Mikheyev / Rusya*, no. 77617/01, § 107, 26 Ocak 2006 ve burada anılan davalar). Yetkililerin,

olayla ilgili olarak, diğerlerinin yanı sıra, görgü tanığı ifadesi gibi delillerin elde edilebilmesi için atılabilecek makul adımları atmaları gerekmektedir. Soruşturmada, ölüm sebebinin belirlenmesini veya sorumluların tespit edilmesini engelleyebilecek nitelikteki herhangi bir eksiklik, belirtilen standardın karşılanmaması riskini ortaya çıkarmaktadır (bk. *Aktaş / Türkiye*, no. 24351/94, § 300, AİHM 2003-V (alıntılar) ve burada anılan davalar).

46. Mevcut davanın olayları dikkate alındığında, yukarıda belirtilen yükümlülüklerin, kişinin hayata yönelik tehdit olarak görülebilecek koşullar çerçevesinde kaybolduğu durumlar için de eşit şekilde geçerli olduğu vurgulanmalıdır. Bu bağlamda Mahkeme, bazı durumlarda, bir kişinin ilgili tarihte Türkiye'nin güney doğusunda kaybolmasının hayata yönelik tehdit olarak değerlendirilebileceğini gözlemlemektedir (bk. *Osmanoğlu / Türkiye*, no. 48804/99, § 57, 24 Ocak 2008 ve burada anılan davalar). Ayrıca Mahkeme, kaybolan kişiden haber alınmadan geçen sürenin uzaması halinde, o kişinin hayatını kaybetmiş olma ihtimalin de artmış olacağını kabul etmiştir (bk. *Tahsin Acar / Türkiye* [BD], no. 26307/95, § 226, AİHM 2004-III; ayrıca bk. *Bozkır ve Diğerleri / Türkiye*, no. 24589/04, § 58, 26 Şubat 2013). Bu nedenle Mahkeme, ulusal makamların, başvuranın eşinin kaybolmasıyla ilgili olarak etkin bir soruşturma yürütme yükümlülüğü bulunduğu kanaatindedir.

47. Mahkeme bu noktada, yukarıda ifade edildiği üzere, başvuranın şikâyetlerinin yalnızca, 2009 ve 2010 yılları arasında yürütülen soruşturmanın etkin olup olmadığına yönelik olduğunu ve bu nedenle Mahkeme'nin incelemesinin bu soruşturmaya sınırlı olacağını kaydetmektedir. Bu sebeple, aşağıda geçen "soruşturma" ifadeleri, 2009 ve 2010 yılları arasında yürütülen soruşturma anlamına gelecektir.

48. Bu bağlamda Mahkeme Hükümet'in, kaybolma olayının gerçekleşmesinden on beş yıl sonra başvuranın eşine yönelik soruşturmanın yeniden açılması hususunda yükümlülüğü bulunmadığını ileri sürmediğini kayda değer bulmaktadır. Mahkeme, bazı durumlarda öldürme olayına

ilişkin koşullara ışık tutan bilgilerin, sonraki bir aşamada kamuya açıklandığını kabul etmektedir. Mesele, soruşturma hususundaki usuli yükümlülüğün doğup doğmadığı ve ne şekilde doğduğu ile ilgili olarak ortaya çıkmaktadır. Mahkeme bu amaçla *Brecknell / Birleşik Krallık* (no. 32457/04, § 71, 27 Kasım 2007) davasındaki kararında, cinayet failinin teşhisine, yargılamasına ve cezalandırılmasına ilişkin makul ya da inanılır bir iddianın mevcut olması ve yeni delil ya da bilgilerin ortaya çıkarılması durumunda, yetkili makamların soruşturma hususunda yeni tedbirler alması gerektiği kanaatine varmıştır. Atılması makul olacak adımlar, davanın olaylarına göre değişiklik gösterecektir. Zamanaşımı, tanıkların konumu ve olayları güvenilir şekilde hatırlamaları hususlarında kaçınılmaz olarak engel teşkil edecektir. Bu tür bir soruşturma, bazı durumlarda, makul olarak, bilgi kaynağının ya da bildirilen yeni delilin güvenilirliğinin doğrulanması ile sınırlandırılabilir (bk. anılan kararda § 71; ayrıca bk. *Gasyak ve Diğerleri / Türkiye*, no. 27872/03, §§ 61-63, 13 Ekim 2009).

49. Mahkeme ayrıca, failerin yargılanması ve mahkûm edilmesinde kamu menfaatinin gözetilmesi sebebiyle, olayların üzerinden yıllar geçtikten sonra ortaya çıkma ihtimali olan, zor kullanmaya dayalı kaybolma vakalarına ilişkin soruşturma yürütülmesi yükümlülüğü konusunda, aşırı derecede kuralcı olmanın yersiz olduğunu hatırlatmaktadır (bk. *mevcut davaya uygulandığı ölçüde*, yukarıda anılan *Brecknell*, § 69).

50. Mahkeme, başvuranın eşinin Yoğurtçu köyü dışındaki boş bir kamu binasında geçici olarak görev yapan askerlerce yakalanmasının ardından kaybolduğu hakkındaki iddialarını ve 2006 yılında savcı D.K.'nın, başvuranın eşinin gerçekten askerler tarafından haksız olarak alıkonulduğu yönündeki tespitini dikkate alarak; motosiklet parçalarının ve kemiklerin bulunmasının, kaybolma olayıyla ilgili olduğu kanısındadır. Mahkeme bu bağlamda, iki görgü tanığının Mustafa Saygı'yı canlı olarak son kez gördükleri yere yakın bir alanda, kemiklerin ve motosiklet parçalarının bulunduğunu kaydetmektedir (bk. yukarıdaki 11. paragraf). Mahkeme ikinci

olarak, Mustafa Saygı'nın kardeşi Mehmet Saygı'nın, kazı sırasında ortaya çıkarılan nesnelere tanıdığını beyan etmesinin de önem arz ettiği kanaatindedir (bk. yukarıdaki 20. paragraf). Bu nedenle Mahkeme, yukarıdaki bilgilerin ve bulguların Sözleşme'nin 2. maddesi anlamındaki etkin soruşturma yürütme yükümlülüğünü doğuracak kadar ciddi olduğu görüşündedir.

51. Mahkeme, 2009 ve 2010 yılları arasında yürütülen soruşturmayı incelemiş olup; soruşturmayı yürüten ulusal makamların bu üç husustaki başarısızlığının, soruşturmanın kaybolma olayının gerçekleştiği koşulları ve sorumlu kişileri tespit etme yetisine zarar verdiği kanısındadır.

52. İlk olarak, Hükümet'in ileri sürdüğünün aksine (bk. yukarıdaki 41. paragraf); soruşturma dosyasında, Suroç Cumhuriyet Savcısı M.A.'nin, önceki savcı D.K.'nin 2005-2006 soruşturması sırasında eriştiği önemli bilgileri dikkate aldığı gösteren herhangi bir bilgi veya belge bulunmamaktadır. Yukarıda belirtildiği gibi, Cumhuriyet Savcısı D.K., detaylı bir soruşturma sonucunda, başvuranın eşinin geçici askeri üste bulunan askerler tarafından haksız olarak alıkonulduğu ve en son bazı sivil görgü tanıkları tarafından bu askeri üssün dışında görüldüğü sonucuna varmıştır. Cumhuriyet Savcısı D.K., bu askeri üste bulunan askeri personelin ve sivil görgü tanıklarının ifadelerini aldıktan sonra bu sonuca ulaşmıştır. Ancak Cumhuriyet savcısı M.A., 2009-2010 soruşturmasında bu önemli bulguları göz ardı etmiş ve başvuranın taleplerine rağmen, askerleri tespit ederek, askerlerin ve tanıkların ifadelerini almamıştır.

53. 2005-2006 soruşturmasının Suroç Savcısı M.A. tarafından göz önünde bulundurulmadığı, savcının polisler ve askerler tarafından kendisine verilen yanlış bilgiyi sorgulamamasından da anlaşılmaktadır. Bu yanlış bilgiye göre, başvuranın eşinin kaybolmasıyla ilgili olarak polis ve askerlerin ifadeleri alınmamıştır. Yukarıda özetlendiği şekilde, söz konusu yetkililer 2009-2010 soruşturmasından önce kaybolma olayından haberdardır ve aynı zamanda, Suroç Cumhuriyet Savcısı D.K. tarafından ifadeleri de alınmıştır.

İfadeleri alınan kişiler savcıya başvuranın eşiyile ilgili bazı bilgiler vermişlerdir (bk. yukarıdaki 13. paragraf).

54. Ayrıca, Cumhuriyet Savcısı M.A., 2005-2006 soruşturma dosyasında yer alan belgeleri incelemiş olsaydı; askeriyenin, boş bir kamu binasının askerler tarafından geçici üs olarak kullanıldığını doğruladığını görürdü (bk. yukarıdaki 12. paragraf) ve askeriyenin kendisine, bu geçici askeri üssün varlığına ilişkin olarak yanlış bilgi verdiğini fark ederdi (bk. yukarıdaki 24. paragraf).

55. Mahkeme ikinci olarak, Soruç Cumhuriyet Savcısı M.A.'nın; başvuranın eşinin birkaç yıl önce Rus yapımı kırmızı motosikletiyle gezerken haksız olarak yakalandığı yerde, Rus yapımı kırmızı motosikletin gömülmüş olarak bulunması konusuna gereken önemi vermediği görüşündedir. Kriminal daire uzmanlarının, motosikletin markasını tespit edememesi ve motosiklete takılı sepetin açığa çıkarılamaması nedeniyle, bu buluntunun önemi ve konuyla olan ilgisi savcı tarafından göz ardı edilmiştir. Mahkeme'ye göre, motosikletin bulunması, D.K.'nin 2006 yılında ulaştığı ve başvuranın eşinin hukuka aykırı olarak askerlerce alıkonulduğu sonucuna destek teşkil etmektedir.

56. Üçüncü olarak, adli tıp incelemelerinin iki toprak örneğinin aynı yerden gelip gelmediğinin tespit edilmesini değil, kimyasal ve fiziksel benzerlik taşıyıp taşımadığının tespit edilmesini amaçladığı varsayılsa dahi (bk. yukarıdaki 23. paragraf); Mahkeme, savcı M.A.'nın iki toprak örneği arasındaki tutarsızlığı giderememesinin, tüm soruşturmanın etkinliğine zarar verecek kadar ciddi olduğu kanaatindedir. Mahkeme bu bağlamda Hükümet'in; kemik bileşenlerinin, toprağın fiziksel ve kimyasal yapısını değiştirdiğine dair açıklamasını bilimsel kanıtlarla desteklemediğini kaydetmektedir (bk. yukarıdaki 39. paragraf).

57. Cumhuriyet savcısı M.A.'nın bu husustaki başarısızlığı ve kazıda bulunan kemiklerin hayvan kemikleriyle değiştirilmiş olabileceği ihtimali, başvuran tarafından Ağır Ceza Mahkemesi'nin dikkatine sunulmuştur (bk.

yukarıdaki 26. paragraf). Ancak mahkeme, değerlendirmesini yaparken bu hususu dikkate almamıştır. Böylelikle, ulusal makamların hiçbiri, iki toprak örneği arasındaki bu büyük farklılıkları netleştirmek için herhangi bir girişimde bulunmamıştır.

58. Mahkeme, Hükümet'in belirttiği şekilde (bk. yukarıdaki 42. paragraf), soruşturma yükümlülüğünün sonuçla değil araçla ilgili bir yükümlülük olduğunu yinelemektedir. Ancak Mahkeme, soruşturmada, ölüm sebebinin belirlenmesini veya sorumluların tespit edilmesini engelleyebilecek nitelikteki herhangi bir eksikliğin Sözleşme'nin 2. maddesi kapsamındaki usuli yükümlülüğün karşılanmaması riskini ortaya çıkardığını vurgulamalıdır (bk. yukarıdaki 45. paragraf ve burada anılan davalar). Mahkeme, yukarıda belirtilen başarısızlıkların, eksiklik olarak değerlendirilecek kadar ciddi olduğu kanısındadır. Ayrıca 2009 yılında bulunan delillere yönelik etkin bir soruşturma yürütülmemesi sebebiyle, Sözleşme'nin 2. maddesinin usul bakımından ihlal edildiği sonucuna varmıştır.

II. SÖZLEŞME'NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI

59. Sözleşme'nin 41. maddesi şunu öngörmektedir:

“Eğer Mahkeme bu Sözleşme ve Protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmecî Taraf'ın iç hukuku bu ihlalin sonuçlarını ancak kısmen ortadan kaldırılabiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, zarar gören taraf lehine adil bir tazmin verilmesine hükmeder.”

A. Tazminat

60. Başvuran, Hükümet'in etkin soruşturma gerçekleştirmemesi nedeniyle, Mahkeme'nin tazminata hükmetmesini talep etmiş ve miktarın belirlenmesi hususundaki takdir yetkisini Mahkeme'ye bırakmıştır.

61. Hükümet başvuranın herhangi bir talepte bulunmaması nedeniyle, Mahkeme'yi tazminata hükmetmemeye davet etmiştir. Ayrıca ihlal iddiası ve maddi zarar arasında illiyet bağı olmadığını ve başvuranın, “manevi tazminata hükmedilmesine neden olabilecek sonuçlardan muzdarip olduğunu” kanıtlamadığını ileri sürmüştür.

62. Mahkeme Hükümet'in beyan ettiğinin aksine; başvuranın tazminat talebinde bulunduğunu, ancak miktarın belirlenmesi işlemini Mahkeme'nin takdirine bıraktığını gözlemlemektedir. Mahkeme, başvuranın talebinin, maddi zarara ilişkin olarak yorumlanması halinde, bu tür bir zarar ve tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmadığı görüşündedir. Ancak başvuranın talebinin manevi zarar ile ilgili olduğu düşünülürse; bazı kararlarda, başvuranın miktarın belirlenmesi işlemini Mahkeme'nin takdirine bıraktığı benzer taleplerin mevcut olduğu kaydedilmelidir (bk. *diğerleri arasında, Lutsenko / Ukrayna*, no. 6492/11, §§ 112-114, 3 Temmuz 2012 ve *Kaçiu ve Kotorri / Arnavutluk*, no. 33192/07 ve 33194/07, §§ 165-167, 25 Haziran 2013).

63. Mahkeme Hükümet'in, başvuranın manevi tazminata hükmedilmesine neden olabilecek sonuçlardan muzdarip olmadığı yönündeki görüşüne ilişkin olarak; yetkililerin, başvuranın eşinin kaybolmasına yönelik etkin bir soruşturma gerçekleştirmemesi nedeniyle, başvuranın mağduriyetinin ispat gerektirmediği kanısındadır.

64. Yukarıda karar verildiği üzere, Mahkeme tespit edilen ihlal ve maddi zarar arasında illiyet bağı tespit edememekte olup, maddi tazminata ilişkin olarak herhangi bir miktara hükmetmemektedir. Öte yandan, manevi tazminata ilişkin olarak başvurana 20.000 avro ödenmesine karar vermiştir.

B. Masraf ve giderler

65. Başvuran masraf ve giderlere ilişkin olarak herhangi bir talepte bulunmamıştır.

C. Gecikme faizi

66. Mahkeme, gecikme faizi olarak Avrupa Merkez Bankasının kısa vadeli kredilere uyguladığı marjinal faiz oranına üç puan eklenmek suretiyle elde edilecek oranın uygun olduğuna karar vermiştir.

İŞBU GEREKÇELERLE MAHKEME OY BİRLİĞİYLE;

1. Başvurunun kabul edilebilir olduğuna;
 2. Sözleşme'nin 2. maddesinin usul bakımından ihlal edildiğine;
 3. (a) Davalı Devlet tarafından, başvurana, Sözleşme'nin 44. maddesinin 2. fıkrası uyarınca, kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde; ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden davalı Devletin ulusal para birimine çevrilmek üzere, manevi tazminat olarak, miktara yansıtılabilecek vergiler hariç olmak üzere, 20.000 avro (yirmi bin avro) ödenmesine;
 - (b) Yukarıda bahsi geçen üç aylık sürenin bittiği tarihten itibaren, ödeme gününe kadar, yukarıda bahsedilen miktara, Avrupa Merkez Bankasının kısa vadeli kredilere uyguladığı marjinal faiz oranına üç puan eklenmek suretiyle elde edilecek oranda basit faiz uygulanmasına;
- Karar vermiştir.*

İşbu karar, İngilizce olarak tanzim edilmiş ve Mahkeme İç Tüzüğü'nün 77. maddesinin 2 ve 3. fıkraları uyarınca 27 Ocak 2015 tarihinde yazılı olarak tebliğ edilmiştir.

Stanley Naismith
Yazı İşleri Müdürü

András Sajó
Başkan